

יג אַמְרֵי נָא אַחֲתֵי אָתָּ לְמַעַן יִיטֵב לִי בְעֵבוּרֶךָ וְחִיתָה נַפְשִׁי בְּגִלְלָהּ:

בבקשה 'אַמְרֵי נָא אַחֲתֵי אָתָּ' לא חשש להכשילם ב'אשת איש'?

❧ **רמב"ן:** אברהם חטא בשוגג¹³⁴, כשאמר למצרים שהיא אחותו. במדרגתו, היה עליו לומר שהיא אשתו ולבטוח בהקב"ה שיציל אותם מהמצרים, ולא יאונה להם כל רע¹³⁵.

❧ **ר"ן:** אברהם סבר שאם יאמר ששרה היא אשתו, שרי פרעה יבינו שלא יקבלו את שרה גם אם ירבו במוהר ובמתנות, אך אם יטען שהיא אחותו, כל אחד משרי פרעה (במטרה לזכות בה) ירבה לשלם עליה סכום נכבד, כדי שבתמורה למתנות ולסכום נכבד יאות אברהם לתת אותה לאשה. אברהם סבר שלא יקחו אותה ממנו בכוח, אלא רק במסגרת משא ומתן שמבחינתו יימשך זמן רב, תוך ניסיונות שלו לחמוק ולדחות את העניין.

❧ **טור:** אברהם חש שנמצא בסכנה גדולה מפני שהמצרים היו אנשי זימה ועל כן אמר זאת.

❧ **שפתי חכמים:** אברהם ביקש משרה שתאמר שהיא 'אחותו', ולא התכוון שתגיד שאינה אשת איש. הוא תכנן שהמצרים יבינו ששרה אשת איש, שבעלה נטש אותה, ואברהם הגיע למצרים כדי לחפש אותו, על מנת שיתן לה גט ויתגרש ממנה. על פי תכניתו, המצרים ירצו שהיא תהיה פנויה, ולכן יאפשרו לו להמשיך ולחפש את בעלה שנטש אותה, כדי שיתן לה גט ויגרשנה, והיא תהיה פנויה, וכך אברהם יחיה ולא ייהרג¹³⁶.

❧ **אברבנאל:** משנוכח לגלות שאנשי מצרים כהי עור, הבין אברהם שבכל מקרה יקחו המצרים את שרה לאשה, וכנראה יהרגו אותו ויתעללו בשרה, ועל כן ביקש ממנה: "אַמְרֵי נָא אַחֲתֵי אָתָּ", כלומר בכל שיח, גם ללא שתתבקשי להשיב על כך, תאמרי שאת אחותי. אברהם ידע שעדיף למות ולמנוע מעשה שלילי של 'אשת איש', אולם משהבין שבכל מקרה לא יוכל למנוע מהמצרים לקחת את שרה לאשה ועל פי חשבונו שרה היתה נלקחת על ידי המצרים, העדיף לחיות ולא למות.

❧ **מלבי"ם:** אברהם חשש שמא יהרגו אותו כדי ששרה תהיה פנויה, ויוכלו לשאת

❧ הערות ❧

134. אברהם מאד חשש מיחסם אליו, ומרוב פחד לא היתה¹³⁶. כך ביאר גם חזקוני דעתו פנויה ומיושבת לחשב שלא תצא תקלה מכך.

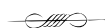
135. עיין רש"ר הירש (לעיל פסוק י). שמבאר בארוכה את הביקורת שמותח רמב"ן על התנהלותו של אברהם.

אותה לאשה, ולכן תכנן שהוא ישימש כאח של שרה, שהיתה יתומה מאב, והוא אחראי לנישואיה שיהיו רק בהסכמתו. כוונת אברהם היתה שבתמורה להסכמתו ידרוש - כסף רב ומתנות, כדי שלא יהיו רבים שיוכלו לעמוד בדרישה, וכך תכנן לדחות את רצונם של אנשי מצרים לשאת אותה לאשה. אברהם לא חשב שמלך מצרים יסכים לשלם כל מחיר שיידרש, ובלבד שישא אותה לאשה.

☞ **הנצי"ב מוולוז'ין:** מבאר על פי הזהר¹³⁷, שאברהם ראה שיהיה מלאך שישמור על שרה, שלא תבוא תקלה על ידה.

☞ **כתב סופר:** לפני שהגיעו למצרים, גירש אברהם את שרה בנוכחות עדים שהתגירו על ידו, ובכך נמנע מאיסור אשת איש. כשנודע שהם נוסעים יחד, טען אברהם ששרה אחותו¹³⁸.

☞ **הכתב והקבלה:** בתקופה ההיא, הקשר בין איש לאשה לא נוצר על ידי קידושין, אלא בהכנסת האשה לביתו¹³⁹. וכשרצו להיפרד יכול היה כל אחד מבני הזוג לנתק את הקשרים באמצעות הצהרה על ניתוק הקשר ועזיבת הבית המשותף, ללא גט. באמירתה "אחי הוא". הצהירה שרה על ניתוק מערכת היחסים הזוגית ביניהם, וחזרה למערכת יחסים של אח ואחות, ובכך התכוונה להציל את אברהם ממייתה, ואת עצמה מאיסור 'אשת איש'.

"אמרי נא אחתי את", האם שרה אכן אמרה זאת למצרים?

☞ **רמב"ן:** בפשטות מהכתובים משמע ששרה לא קיבלה עליה לומר שאברהם אחיה. כשנלקחה לבית פרעה לא שאלו אותה האם היא אשתו או לא, ועל כן לא אמרה¹⁴⁰ על כך מאומה¹⁴¹. לעומתה, אברהם אמר להם שהוא אחיה, לאחר שנלקחה לפרעה, ללא שנשאל על כך, כדי שייטיבו איתו בעת הרעב. ועל כך האשים אותו פרעה "למה לא הגדת לי כי אשתך הוא"¹⁴².

☞ **ספורנו:** כשנלקחה לבית פרעה אמרה זאת, ואכן היטיבו לאברהם בזכותה¹⁴³.

☞ **חזקוני:** בתחילה אמרה שהיא אחות אברהם, אולם משהגיעה אל בית פרעה, שינתה את דבריה, ואמרה שהיא אשת אברהם.

☞ **מלבי"ם:** שרה אמרה זאת למצרים, וזו כוונת התורה במילים 'על דבר שרתי'¹⁴⁴.

☞ **מהר"ל:** אין ראייה מפורשת שאמרה. מסברא ניתן לומר שלאברהם יתכן שהיה מותר

☞ הערות ☞

137. זוהר פרשת תזריע דף נב ע"א.

138. למנוע חשד של איסור 'ייחוד'.

139. רמב"ם פ"א ה"א מהלכות אישות.

140. אם היא היתה מספרת שהיא 'אשת איש', פרעה לא

היה יכול לבוא בטענות לאברהם ולומר לו "למה לא הגדת לי כי אשתך הוא" (לקמן פסוק יח).

141. וכן סובר גם רד"ק.

142. לקמן פסוק יז.

143. בניגוד לאבימלך, שאצלו אמרה, כפי שכתוב "והיא גם הוא אַמְרָה אַחֵי הוּא" (לקמן כ, ה).

לומר שהוא אחיה, על אף שעבר על איסור "לפני עיוור לא תתן מכשול", משום שבכך הציל עצמו מהריגה, אולם לא ברור שלשרה היה היתר לומר כן, משום שבכך היתה עלולה לגרום לאיסור עריות. ויתכן שלא אמרה למצרים שהיא אחותו.

"למען ייטב לי בעבורך", מה ההטבה שיקבל אברהם?

❧ רש"י: שיתנו לו מתנות מעין "מוהר".

❧ רד"ק: אברהם חשש שמא יהרגוהו, וההטבה היא ¹⁴⁵ עצם הצלתו מהריגה ¹⁴⁶.

❧ רמב"ן: הטובה תהיה "וְחַיְתָה נַפְשִׁי בְגִלְגֵל", שאברהם יחיה בכל תקופת הרעב, שהרי הגיעו למצרים כדי לחיות מפני הרעב. ואפילו אם יחיו בנפרד, אם המצרים יקחו אותה ¹⁴⁷.

מדוע כאן חיפש אברהם לקבל הטבות ומתנות, ואילו ממלך סדום לא רצה לקחת מאומה ¹⁴⁸?

❧ שפתי חכמים: אברהם רצה מתנה מועטת, כפי שאומרים חז"ל: "אמר אביי ואיתימא רבי יצחק: הרוצה להנות יהנה כאלישע" ¹⁴⁹. הסבר נוסף - לא היה לו באותה העת עושר ונכסים, כפי שמבאר רש"י על הפסוק "וַיִּלְךָ לְמִסְעָיו" ¹⁵⁰, שפרע את חובותיו, ועל כן נטל מתנות, לעומת זאת, בתקופה מאוחרת יותר, אצל מלך סדום, כשהיו לו נכסים ורכוש, לא רצה ליטול מאומה.

❧ חזקוני: לא היתה לאברהם כל כוונה לקבל מתנות, רצונו היחיד היה להינצל. הוא חשש שמא אם היא תפתח ותאמר שהוא אחיה, הם ירגישו שמערימים עליהם, שהרי מדוע פותחת ואומרת זאת מבלי שנשאלה על כך, ועל כן אמר לה: שאם ישאלו אותה, תאמר שיש לה אח עני והיא מבקשת שיתנו לו מתנות.

❧ רבי יונתן בן עוזיאל: על המילים "וּלְאַבְרָם הֵיטִיב בְּעֵבוֹרָה וַיְהִי לוֹ צֶאֱן וּבָקָר וְחֲמֹרִים..." ¹⁵¹, מתרגם: "וַיְהוּ לִיה מְדִילִיה". מְדִילִיה - מעצמו. אברהם לא קיבל מאומה מפרעה, הרכוש שהיה לו לפני שהגיע לפרעה נשאר ברשותו ¹⁵².

❧ הערות ❧

145. רד"ק סובר שאברהם פעל נכון, משום שאין ראוי לסמוך על הנס, בפרט שהיתה זו שעת סכנה.
 146. רש"י חולק לשיטתו אי הריגת אברהם אינה הטבה, אלא ב'הצלה'.
 147. ספורנו חולק על רמב"ן וסובר כדעת רש"י, שההטבה
 148. לקמן יד, כג: "אם מחוט ועד שרוף נעל ואם אקח מכל אֲשֶׁר לְךָ וְלֹא תֹאמַר אֲנִי הִעֲשֵׂרְתִּי אֶת אַבְרָם".
 149. ברכות י ע"ב.
 150. לקמן יג, ג.
 151. לקמן פסוק טז.
 152. באברהם נהגו באופן שונה מזה שהיה רווח באותה תהיה במתנות שיתנו לו.

❖ **כלי יקר** 153: אברהם לא יכול היה להימנע מלקבל את המתנות, משום שהם ניתנו לו כדי לשכנע אותו לתת את "אחותו" למלך לאשה. אילו היה מסרב לקבלן, היו מבינים מכך המצרים שאינו מוכן לתת אותה לאשה והיו הורגים אותו. הואיל ולא רצה ליהנות מהן, נתן אותן לבני הפלגשים¹⁵⁴, לבני הגר המצרית.

❖ **מלבי"ם**: בהמשך לשיטתו¹⁵⁵, אברהם לא חיפש מתנות, אלא הציב אותן כגורם מעכב, שלא יקחו את שרה לאשה בקלות. בכוונת אברהם היתה שבתמורה להסכמתו להצעות שיעלו לשאת את שרה לאשה ידרוש "מחיר" גבוה - מתנות, כדי שלא יהיו רבים שיוכלו לעמוד בדרישה, וכך תכנן לדחות את רצונם של אנשי מצרים לשאת אותה לאשה.

❖ **שם משמואל**: מבאר על פי חז"ל¹⁵⁶ שסוברים שאברהם קיים בכך ציווי של הקב"ה. הוא רצה לקבל מתנות, כדי שבני ישראל יצאו ממצרים ברכוש גדול¹⁵⁷. אברהם הבין שלמעשיו יש משמעות הרבה יותר רחבה, ולכן פעל באופן שלא נובע רק משיקולים הנוגעים לעצמו.

❖ **רבי זלמן סורוצקין**: עיין תשובתו (עמוד 413) על השאלה 'מדוע בחר אברהם לרדת למצרים מפני הרעב? מדוע לא נשאר בארץ כנען, תוך אמונה שהקב"ה ידאג לכל מחסורו'.

יְיָ הִי כְבוֹד אַבְרָם מְצַרְיָמָה וַיֵּרְאוּ הַמִּצְרִים אֶת הָאִשָּׁה כִּי יָפָה הִוא מְאֹד:

מדוע כתוב שרק אברהם הגיע למצרים? היכן היתה שרה?

❖ **רש"י**: אברהם הטמין אותה בתיבה, כדי שלא יראו אותה. המצרים גילו אותה בכניסה למצרים, כשביקשו לפתוח את התיבה בשביל המכס¹⁵⁸.

❖ הערות ❖

- תקופה, שהיו מעלילים על הבאים למצרים וגוילים ונוטלים מהם את הרכוש. מאברהם לא לקחו דבר. 153. לעיל פסוק ט.
154. "וַיִּלְבְּנֵי הַפִּילִגְשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם, וַתֵּן אַבְרָהָם מִתְּנַת" (לקמן כה, ו)
155. בפסוק זה, על השאלה 'וכי לא חשש אברהם לנקוט במעשה שיש עימו קלון ולהכשילם ב'אשת איש'.
156. מדרש רבה (מ, ו) "אמר הקב"ה לאברהם אבינו: צא וכבש את הדרך לפני בניך, את מוצא כל מה שכתוב בתורה כתיב בבניו...".
157. בבחינת "מעשה אבות סימן לבנים", כדברי חז"ל במדרש תנחומא (סימן ט).
158. על פי מדרש רבה (מ, ה): "ושרה היכן היתה? נתנה בתיבה ונעל בפניה". הנצי"ב מוולוז'ין מבאר שלא יתכן שאברהם תכנן ששרה תהיה בתיבה לאורך כל משך שהותו במצרים, אלא כוונתו היתה ששרה תהיה בתיבה רק בעת כניסתם למצרים, ולאחר מכן, משיגיעו לאכסניה, ימצא פתרון אחר להסתרתה מפני המצרים.